

SPIS TREŚCI

Przedmowa	15
Rozdział 1. Ogólne zasady postępowania z chorymi z objawami ostrego brzucha – <i>Wojciech Nowak, Tomasz Kruszyna, Antoni M. Szczepanik</i>	17
1.1. Wstęp	17
1.2. Ogólne zasady postępowania w razie podejrzenia ostrego brzucha	18
Rozdział 2. Wywiad i badanie fizykalne – <i>Antoni M. Szczepanik, Tomasz Kruszyna, Stanisław Kłęk, Jan Kulig</i>	25
2.1. Wstęp	25
2.2. Wywiad	26
2.2.1. Aktualne dolegliwości	26
2.2.2. Choroby współistniejące i przebyte	32
2.2.3. Przebyte zabiegi operacyjne	33
2.2.4. Przyjmowane leki i narażenie na substancje toksyczne	34
2.2.5. Wiek, wywiad rodzinny	34
2.2.6. Czynności fizjologiczne	35
2.2.7. Uczulenia	35
2.3. Badanie fizykalne	36
2.3.1. Badanie przez oglądanie	36
2.3.2. Badanie przez opukiwanie	37
2.3.3. Badanie przez osłuchiwanie	38
2.3.4. Badanie przez dotyk (obmacywanie, badanie palpacyjne)	38
2.3.5. Badanie <i>per rectum</i>	41

Rozdział 3. Zespoły objawów w diagnostyce ostrego brzucha – Wojciech Nowak, Czesław Osuch, Antoni M. Szczepanik	43
3.1. Wstęp	43
3.2. Dolegliwości bólowe	44
3.3. Wybrane zespoły objawów	47
Rozdział 4. Diagnostyka obrazowa u chorych z ostrymi chorobami jamy brzusznej – Andrzej Urbanik, Robert Chrzan, Jan Kulig, Aleksander Zając, Stanisław Kłęk	51
4.1. Badanie radiograficzne	51
4.1.1. Technika badania	52
4.1.2. Symptomatologia	52
4.1.3. Perforacja przewodu pokarmowego	52
4.1.4. Niedrożność jelit	53
4.1.5. Ciała obce	55
4.2. Ultrasonografia (USG)	55
4.2.1. Technika badania	55
4.2.2. Symptomatologia	56
4.2.3. Ropnie wewnątrzbrzuszne	58
4.2.4. Tętniak aorty	59
4.2.5. Ostre choroby pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	59
4.2.6. Ostre zapalenie trzustki (OZT)	61
4.2.7. Zapalenie wyrostka robaczkowego	62
4.2.8. Ostre stany narządu rodowego u kobiet	62
4.2.9. Niedrożność jelit	63
4.2.10. Kolka nerkowa	64
4.3. Tomografia komputerowa (TK)	64
4.3.1. Niedrożność jelit	65
4.3.2. Perforacja przewodu pokarmowego	67
4.3.3. Ostre niedokrwienie przewodu pokarmowego	68
4.3.4. Krwawienie z przewodu pokarmowego	68
4.3.5. Ropień w jamie brzusznej	69
4.3.6. Ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	70
4.3.7. Ostre zapalenie trzustki	71
4.3.8. Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego	75
4.3.9. Zapalenie uchyłków	75
4.3.10. Kolka nerkowa	76
4.3.11. Tętniak aorty	77
4.3.12. Ostre stany narządu rodowego u kobiet	78
4.4. Badania angiograficzne	78
4.4.1. Niedokrwienie	79
4.4.2. Krwawienie z przewodu pokarmowego	79
4.5. Radiologia interwencyjna	80
4.5.1. Udrożnianie naczyń	80
4.5.2. Embolizacja	80
4.5.3. Opróżnianie przestrzeni płynowych	81
4.6. Diagnostyka endoskopowa	81
4.6.1. Krwawienie	83
4.6.2. Choroby dróg żółciowych	83
4.6.3. Choroby trzustki	84
4.6.4. Niedrożność przewodu pokarmowego	84

4.6.5. Perforacje	85
4.7. Laparoscopia	85
Rozdział 5. Postępowanie przedoperacyjne – Jerzy Wordliczek, Tomasz Cieniawa	88
5.1. Wstęp	88
5.2. Wywiad i badanie fizykalne	89
5.3. Badania i monitoring	91
5.4. Wyrównywanie zaburzeń stwierdzanych w okresie przedzabiegowym	92
5.4.1. Postępowanie przeciwbólowe	92
5.4.2. Wyrównywanie hipotermii	93
5.4.3. Zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej	93
5.4.4. Płynoterapia	96
5.4.5. Krwawienie z przewodu pokarmowego	99
5.4.6. Zaburzenia krzepnięcia	105
5.4.7. Antybiotykoterapia	108
5.5. Bezpośrednie przygotowanie do zabiegu operacyjnego	110
Rozdział 6. Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego – Wojciech Nowak, Czesław Osuch, Marek Sierżęga	113
6.1. Epidemiologia	113
6.2. Anatomia	113
6.3. Patogeneza	115
6.4. Objawy i rozpoznanie	117
6.4.1. Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego bez perforacji	117
6.4.2. Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego z perforacją	121
6.4.3. Nietypowe objawy ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego	122
6.5. Badania diagnostyczne	122
6.5.1. Badania laboratoryjne	122
6.5.2. Badania obrazowe	122
6.6. Diagnostyka różnicowa	124
6.7. Leczenie	124
6.8. Rokowanie	128
Rozdział 7. Ostre choroby pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych – Jan Kulig, Marek Sierżęga	130
7.1. Epidemiologia	130
7.2. Ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego	130
7.2.1. Ostre kamicze zapalenie pęcherzyka żółciowego (OKZP)	131
7.2.2. Ostre bezkamicze zapalenie pęcherzyka żółciowego (OBZP)	136
7.3. Żółciowe zapalenie otrzewnej	138
7.4. Ostre zapalenie dróg żółciowych	139
Rozdział 8. Zapalenie otrzewnej – Jan Kulig, Antoni M. Szczepanik, Wojciech Nowak	143
8.1. Definicja i klasyfikacja	143
8.2. Przyczyny wtórnego zapalenia otrzewnej	146
8.2.1. Perforacja przewodu pokarmowego	146
8.2.2. Ostre zakażenie narządów leżących wewnątrzotrzewnowo	146
8.2.3. Translokacja bakterii przez nieuszkodzoną ścianę przewodu pokarmowego	147
8.2.4. Martwica ściany jelita	147
8.2.5. Pourazowe zapalenie otrzewnej	147
8.2.6. Pooperacyjne zapalenie otrzewnej	147

8.2.7. Przyczyny jatrogenne zapalenia	147
8.2.8. Zapalenie otrzewnej miedniczej	147
8.2.9. Zapalenie otrzewnej w przebiegu przewlekłej dializy otrzewnowej	148
8.3. Patofizjologia	148
8.3.1. Bakteryjne zapalenie otrzewnej	148
8.3.2. Chemiczne zapalenie otrzewnej	150
8.4. Obraz kliniczny zapalenia otrzewnej	151
8.5. Leczenie	152
8.6. Powikłania i rokowanie	153
8.7. Wybrane choroby	154
8.7.1. Perforacja wrzodu trawiennego	154
8.7.2. Perforacja innych części przewodu pokarmowego	159
8.7.3. Zapalenie uchyłków jelita grubego	161
8.7.4. Zapalenie otrzewnej w przebiegu przewlekłych dializ otrzewnowych	164
Rozdział 9. Ostre zapalenie trzustki (OZT) – Jan Kulig, Marek Sierzęga	166
9.1. Definicja	166
9.2. Epidemiologia i patogenezę	168
9.3. Objawy kliniczne	170
9.4. Badanie fizykalne	171
9.5. Diagnostyka różnicowa	171
9.6. Postępowanie diagnostyczne	172
9.6.1. Badania laboratoryjne	172
9.6.2. Badania obrazowe	174
9.6.3. Ocena stopnia ciężkości	176
9.6.4. Ocena etiologii	179
9.7. Przebieg choroby	180
9.8. Strategia leczenia ostrego zapalenia trzustki	181
9.9. Metody leczenia zachowawczego	183
9.9.1. Podaż płynów	183
9.9.2. Żywnienie	184
9.9.3. Leki przeciwbólowe	185
9.9.4. Antybiotykoterapia	185
9.9.5. Inne metody	186
9.10. Metody leczenia operacyjnego	186
9.11. Powikłania	188
9.11.1. Powikłania układowe	188
9.11.2. Powikłania miejscowe	189
9.12. Rokowanie	190
Rozdział 10. Niedrożność mechaniczna przewodu pokarmowego – Michał Drews, Konrad Matysiak, Rafał Solecki	192
10.1. Epidemiologia	192
10.2. Podział	192
10.3. Patofizjologia	194
10.4. Rozpoznanie	195
10.4.1. Objawy kliniczne	195
10.4.2. Badania laboratoryjne	197
10.4.3. Badania obrazowe	197
10.4.4. Badania endoskopowe	199
10.5. Diagnostyka różnicowa	199
10.6. Algorytm postępowania diagnostycznego	199

10.7. Leczenie	200
10.8. Wyniki leczenia	205
Rozdział 11. Krwawienie z górnego odcinka przewodu pokarmowego	
– <i>Aleksander Zajac, Mirosław Szura</i>	207
11.1. Epidemiologia	207
11.2. Objawy kliniczne	212
11.3. Wywiad i badanie fizykalne	212
11.4. Badania laboratoryjne	213
11.5. Zgłębnikowanie żołądka	214
11.6. Badania obrazowe	214
11.6.1. Badanie endoskopowe	214
11.6.2. Badania radiologiczne	217
11.7. Leczenie	218
11.7.1. Leczenie endoskopowe	219
11.7.2. Leczenie radiologiczne	227
11.7.3. Leczenie farmakologiczne	227
11.7.4. Leczenie operacyjne	228
11.8. Wyniki leczenia	229
11.9. Krwawienie z żylaków przełyku	230
Rozdział 12. Krwawienia z dolnego odcinka przewodu pokarmowego – Adam Dziki,	
<i>Przemysław Galbfach, Mirosław Szura</i>	234
12.1. Epidemiologia	234
12.2. Objawy	235
12.3. Zmiany angiodyplastyczne	239
12.4. Choroba uchylkowa	240
12.5. Rak jelita grubego	241
12.6. Polipy	241
12.7. Nieswoiste choroby zapalne jelit	244
12.8. Zmiany popromienne	245
12.9. Zmiany niedokrwienne	245
12.10. Uchylek Meckla	246
12.11. Przetoka aortalno-jelitowa	246
12.12. Zmiana Dieulafoya	246
12.13. Endometrioza	247
12.14. Hemoroidy	247
12.15. Szczelina odbytu	248
Rozdział 13. Obrażenia jamy brzusznej w zespole mnogich obrażeń ciała	
i obrażenia przewodu pokarmowego – Leszek Brongel	249
13.1. Podstawowe definicje	249
13.2. Epidemiologia	250
13.3. Postępowanie na miejscu wypadku i w czasie transportu	251
13.4. Postępowanie w izbie przyjęć szpitala	252
13.5. Damage control	252
13.6. Wywiad i badanie fizykalne	255
13.7. Diagnostyka obrazowa i laboratoryjna	258
13.8. Diagnostyka różnicowa	261
13.9. Algorytm postępowania diagnostycznego	262
13.10. Postępowanie z chorym w czasie diagnostyki. Przygotowanie do zabiegu	263
13.11. Diagnostyka i leczenie obrażeń przewodu pokarmowego	264

13.12. Obrażenia przewodu pokarmowego	265
13.12.1. Obrażenia żołądka	265
13.12.2. Obrażenia dwunastnicy	265
13.12.3. Obrażenia jelita cienkiego i krezki	267
13.12.4. Obrażenia okrężnicy	267
13.12.5. Obrażenia odbytnicy i odbytu	268
13.13. Postępowanie pooperacyjne	269
13.14. Powikłania pooperacyjne w obrażeniach wielonarządowych i obrażeniach przewodu pokarmowego	270
13.14.1. Zapalenie otrzewnej	270
13.14.2. Ropień śródbrzuszy	270
13.14.3. Krwawienie pooperacyjne	270
13.14.4. Nieszczelność zespolenia	271
13.14.5. Niedrożność pooperacyjna	271
13.14.6. Zespół zwiększonego ciśnienia śródbrzusznego	271
Rozdział 14. Urazy wątroby i innych narządów mięsistych jamy brzusznej	
– Marek Krawczyk	273
14.1. Obrażenia wątroby	273
14.2. Uszkodzenia dróg żółciowych i pęcherzyka żółciowego	284
14.3. Obrażenia śledziony	285
14.4. Urazy trzustki	289
Rozdział 15. Ostry brzuch w chorobach naczyń – Jerzy Sadowski, Bogusław Kapelak, Krzysztof Wróbel	294
15.1. Wstęp	294
15.2. Ostre niedokrwienie jelit	294
15.2.1. Ostra niedrożność tętnicy krezkowej górnej	295
15.2.2. Zakrzepica żył krezkowych	299
15.2.3. Niedokrwienie jelit w zakresie unaczynienia tętnicy krezkowej dolnej	299
15.3. Przewlekłe niedokrwienie jelit	300
15.4. Pęknięty tętniak aorty brzusznej	301
15.5. Tętniaki pozostałych naczyń wewnątrzbrzusznych	303
15.5.1. Tętnica śledzionowa	303
15.5.2. Tętnica wątrobowo	303
15.5.3. Pień trzewny	304
15.6. Rozwarstwienie aorty	304
15.7. Obrażenia naczyń wewnątrzbrzusznych	306
Rozdział 16. Ostry brzuch u ciężarnych – Antoni Basta, Józef Tomaszczyk	308
16.1. Wstęp	308
16.2. Fizjologiczne zmiany w organizmie kobiet ciężarnych	309
16.3. Postępowanie diagnostyczne	312
16.4. Zapalenie wyrostka robaczkowego	313
16.5. Kamica i zapalenie pęcherzyka żółciowego	315
16.6. Niedrożność jelit	317
16.7. Ostre zapalenie trzustki	318
16.8. Krwawienie z przewodu pokarmowego do jamy otrzewnej	320
16.9. Odmiedniczkowe zapalenie nerek i kamica nerkowa	321
16.10. Pęknięcie mięśni prostych brzucha	322
16.11. Ostre ciążowe stłuszczenie wątroby	322
16.12. Guzy jajników oraz mięśniaki trzonu macicy	323

16.13. Skręt macicy ciężarnej	324
16.14. Operacje laparoskopowe u kobiet ciężarnych	324
16.15. Monitorowanie stanu płodu podczas zabiegów chirurgicznych	325
Rozdział 17. Choroby ginekologiczne przebiegające z objawami ostrego brzucha	
– <i>Antoni Basta, Andrzej Szczudrawa</i>	327
17.1. Wstęp	327
17.2. Ostre zapalenie przydatków	328
17.3. Stany zapalne macicy i przymaciczy	331
17.4. Ciąża pozamaciczna	333
17.5. Mięśniaki macicy	335
17.6. Guzy przydatków	337
Rozdział 18. Ostry brzuch w przebiegu chorób nowotworowych – Jan Kulig,	
<i>Piotr Kołodziejczyk, Wojciech Nowak, Marek Sierżęga</i>	341
18.1. Wstęp	341
18.2. Częstość występowania przyczyn ostrego brzucha u chorych z nowotworami	343
18.3. Niedrożność	345
18.3.1. Niedrożność jelita cienkiego	345
18.3.2. Niedrożność jelita grubego	347
18.4. Krwawienie z przewodu pokarmowego	348
18.4.1. Krwawienie z górnego odcinka przewodu pokarmowego	348
18.4.2. Krwawienie z dolnego odcinka przewodu pokarmowego	349
18.5. Perforacja przewodu pokarmowego	350
18.6. Inne przyczyny ostrych objawów brzusznych w przebiegu choroby nowotworowej	351
18.6.1. Ostre zapalenie trzustki	351
18.6.2. <i>Typhlitis</i>	352
18.6.3. Niedrożność w przebiegu chemioterapii	352
18.6.4. Popromienne zapalenie jelita grubego i odbytnicy	352
18.6.5. Wodobrzusze	353
18.6.6. Rzekomobloniaste zapalenie jelita grubego	354
18.6.7. Biegunka	354
Rozdział 19. Ostry brzuch jako powikłanie przebiegu pooperacyjnego	
– <i>Antoni M. Szczepanik, Stanisław Kłęk, Jan Kulig, Marek Sierżęga</i>	356
19.1. Wstęp	356
19.2. Niedrożność pooperacyjna	357
19.2.1. Pooperacyjne porażenie perystaltyki	357
19.2.2. Przedłużająca się niedrożność porażenna	358
19.2.3. Wczesna pooperacyjna niedrożność jelita cienkiego	358
19.2.4. Wczesna pooperacyjna niedrożność jelita grubego	361
19.3. Zapalenie otrzewnej	361
19.3.1. Przetrwale zapalenie otrzewnej	362
19.3.2. Zapalenie otrzewnej jako powikłanie przebytego zabiegu operacyjnego	363
19.3.3. Zapalenie otrzewnej z przyczyn niezależnych od zabiegu operacyjnego	364
19.4. Pooperacyjne ostre zapalenie trzustki	364
19.5. Krwawienie pooperacyjne	365
19.5.1. Krwawienie z przewodu pokarmowego jako powikłanie zabiegu operacyjnego	366
19.5.2. Krwawienie do jamy otrzewnej	367

Rozdział 20. Objawy ostrego brzucha w przebiegu innych chorób – Wojciech Nowak, Antoni M. Szczepanik, Jan Kulig	368
20.1. Wstęp	368
20.2. Skręt i martwica sieci	369
20.3. Zapalenie przyczepka sieciowego – zawał przyczepka sieciowego	369
20.4. Powikłania rzadko spotykanych uchyłków jelit	370
20.4.1. Uchyłki jelita grubego u osób młodych	370
20.4.2. Uchyłki jelita cienkiego	370
20.4.3. Uchylek Meckla	371
20.5. Krwihak pochwłki mięśnia prostego brzucha i zakażenia w obrębie powłok brzucha	371
20.6. Zespół Ogilviego	372
20.7. Ostre porfirie	373
20.8. Kwasica ketonowa	373
20.9. Mocznica	373
20.10. Zatrucie ołowiem	374
20.11. Hiperlipidemia typu I lub V	374
20.12. Przełom hemolityczny w niedokrwistości sierpowatokrwinkowej	374
Rozdział 21. Chirurg jako konsultant oddziału internistycznego – Wojciech Nowak, Marek Sierżęga, Antoni M. Szczepanik	376
21.1. Wstęp	376
21.2. Przewód pokarmowy	377
21.2.1. Nieswoiste zapalenia jelit	378
21.3. Choroby układu sercowo-naczyniowego	381
21.4. Choroby układu oddechowego	382
21.5. Choroby układu dokrewnego	382
21.5.1. Cukrzyca	382
21.5.2. Nadczynność przytarczyc	383
21.5.3. Nadczynność tarczycy	383
21.6. Choroby układu ruchu i tkanki łącznej	383
21.7. Choroby zakaźne	383
21.8. Choroby nerek i układu moczowego	384
21.9. Choroby układu nerwowego	384
21.10. Objawy brzuszne u chorych w podeszłym wieku	385
21.11. Objawy brzuszne u chorych z upośledzoną odpornością	385
Rozdział 22. Odrębności zespołu ostrego brzucha u dzieci – Jan Grochowski, Elżbieta Grochowska	388
22.1. Wstęp	388
22.2. Nieprawidłowa rotacja jelita środkowego	388
22.3. Niedrożność smółkowa	389
22.4. Choroba Hirschsprunga	391
22.5. Martwicze zapalenie jelit	392
22.6. Wgłobienie jelitowe	393
22.7. Przepuklina pachwinowa uwięźnięta	395
22.8. Uchylek Meckla	397
22.9. Zapalenie wyrostka robaczkowego	398
Skorowidz	404

